



Er kampen over? Kirken og fagbevegelsen

Taler

Gunnar Stålsett

Dato

1 mai 1998

Sted

Kampen kirke, Oslo

Omstendigheter

1.mai-tale

1 Menneske, Herren har jo sagt deg

hva godhet er,

5 og hva han krever av deg:

at du skal gjøre det som er rett, vise trofast kjærlighet

og vandre ydmykt med din Gud -

10

Hør, Herren roper til byen.

- Å frykte ditt navn er visdom.

15 Hør, du stamme og byforsamling!

Er det ennå i de ondes hus skatter, samlet på urett vis?

Mika 1,8

20

Det gamle testamente er en fascinerende bok. Vi leser om skapelsen, om forholdet mellom mennesker og vårt ansvar overfor Gud. Det er en bok med levende fortellinger fra hverdagslivet, om tro og fornektelse, om hellighet og synd, om fordømmelse og tilgivelse. Det er ikke en bok som glorifiserer Guds folk. Tvert imot hører vi stadig om hvordan folket vender Gud ryggen, og om hvordan Gud med tålmodighet kaller folket tilbake til fellesskapet. Det er en bok med ord, symboler og språk også for vår tid. De som ønsker at kirken skal

25

30 tie i samfunnsspørsmål, bør holde seg langt unna budene og profetene i Det gamle testamente - og Jesu forkynnelse i Det nye.

Selv Jesu mor, Maria, synger om Gud som opphøyer de små og metter de svake og sender de rike tomhendt bort. I dagens tekst stilles spørsmålet: "Er det ennå i de ondes hus skatter, samlet på urett vis?"

35

Det ligger en symbolsk kraft i feiring av 1.mai i Kampen kirke. Tidligere har denne dagen vært en kampdag for arbeiderklassen. En dag hvor arbeidsfolk har stått opp for sine økonomiske og sosiale kår. Dagen fungerte som en demonstrasjon mot undertrykkelse og utbytting. Men den var også motivert av et engasjement for solidaritet med andre i samme situasjon.

40

Dagen var med på å avdekke et skille som var der - mellom rike og fattige, mellom arbeidere og arbeidskjøpere, mellom arbeid og kapital. Det var en dag som avslørte det sosiale skillet på arbeidsplassen, i lokalmiljø og i samfunnet.

45

Dagen sto for en rettmessig kamp for et bedre samfunn for alle.

I denne kampen var det ikke rart om de rike sto på sidelinja. Det var jo dem brodden var rettet mot. Men også andre lag i samfunnet følte at kampen ikke angikk dem, de var jo ikke arbeidere, men bønder og funksjonærer. Kanskje var 1.mai også mer en dag som passet i bysamfunnet. Det var ikke så lett å drive klassekamp i grisgrendte strøk!

50

I dag stilles det spørsmål om dagens innhold og berettigelse. Er den blitt mer en minnedag om en kamp som har vært, enn mobilisering i en kamp som er nødvendig også i dag? Har dagen utspilt sin rolle fordi dens budskap om solidaritet langt på vei preger hele vårt samfunnsliv og våre verdier? Står 1.mai for en kamp som er vunnet? Bør dagen derfor gjøres om til en mimre-, handle- og plantedag?

55

I kirkens ordning er det gitt rom for gudstjenester på denne dagen under rubrikken: Arbeidets dag. Og det er valgt egne tekster som skal passe for dagen. Men kirken har aldri helt maktet å gjøre dagen til sin.

60

Kanskje gjenspeiler det en verdikonflikt, kanskje en gigantisk feilkommunikasjon? Er dette et særtrekk for kirken hos oss? Dette spørsmålet er blitt mer påtrengende for meg i møte med undertrykkelse, fattigdom og nød i

65

andre deler av verden.

- 70 På 1.mai i 1994 kom parlamentet i El Salvador for første gang sammen etter frie og demokratiske valg, valg som gjorde slutt på den lange og blodige borgerkrigen i landet, gikk den lutherske biskop Medardo Gomez blant de første i toget. Borgerkrigen hadde kostet mange livet, deri blant den katolske biskop Romero. Han ble skutt foran alteret da han feiret messen, fordi han
75 hadde stått fram som en leder i kampen for rettferdighet for de fattige og undertrykte.

- I denne uken ble den katolske biskop Gerardi, som ledet menneskerettighetskampen i Guatemala slått i hjel med stein i sitt eget hus, etter
80 at han hadde levert en rapport med tittelen: Nunca mas. "Aldri mer!", en rapport over de brutale krenkelser av menneskerettighetene, vold og drap og bortføring, fra en mer enn tredve år lang borgerkrig. I dag på 1.mai sørger vi også i Norge, alle vi har støttet arbeidet for fred i Guatemala. Og vi står sammen med alle dem som i Guatemala i dag, midt i sorgen og raseriet over det som har
85 skjedd, kjenner at frihet fortsatt har sin pris, og som samler seg i kirkene og på torget og sier til hverandre: "Nunca mas." Gerardis liv har ikke vært forgjeves.

- Da biskop Desmond Tutu fikk nobelprisen i 1984 opplevde vi en sjelden demonstrasjon av samhörighet mellom kirken og arbeiderbevegelsen. Under
90 den store middagen etter fredsprisutdelingen overtok han den ellers nokså stive regien. Han reiste seg, helt uforberedt for alle, og sa: "Nå må vi se hvem vi er, vi som er til stede her. Nå må vi hilse på hverandre. Er det noen fra fagbevegelsen her? Reis dere!"

- 95 Og nølende reiste de seg.

- Er det noen fra kirken her? Og opp spratt de, biskop og kirkebyråkrater. "Så fint å se at kirken og fagbevegelsen står sammen," strålte Tutu.

- 100 Jeg ble minnet om dette da jeg et par år senere i Sør-Afrika, mens apartheid kampen var på sitt bitreste, besøkte en såkalt svart menighet. Biskopen viste meg rundt i en etter forholdene stor og romslig kirke. Under prekestolen var det et knøttlite rom: "Se her," sa han, "her møttes arbeiderne for å danne en fagforening. Og her møtes fagforeningslederne i all hemmelighet hver uke."

I et av verdens fattigste land, Guyana, en tidligere britisk koloni i Sør Amerika, ble jeg i 1993 mottatt av landets president Cheddi Jagan. Han var sønn av en innflyttet plantasjearbeider fra India. Som Moses, opplevde Jagan uretten mot
110 sitt folk. Han ble en leder i kampen mot kolonimakten, og gikk ut og inn av fengsel. Han betraktet det som en ære å ha vært kastet i fengsel under Churchill, den store frihetshelt i Europas kamp mot nazismen! Som Moses ble Jagan aldri trett av å rope: "La mitt folk fare!". Til slutt ble han på demokratisk vis valgt til landets leder da kolonimakten omsider lot folket få sin frihet.

115

President Jagan tok imot meg på sitt spartanske kontor med disse ord:
"Welcome, I am a Marxist President!" - "Da må jeg se godt på deg," sa jeg, "for du er sikkert den siste jeg får hilse på som vil presentere seg slik." Dette var jo etter Murens fall og kommunismens sammenbrudd i Europa. "Bry deg ikke om
120 merkelappen," sa han, "det er innholdet som teller, og det tror jeg vi står sammen om!"

Det gjorde meg stolt å høre at han trodde at jeg som leder av en kirkelig verdensorganisasjon og han som leder av et lutfattig land, sto sammen.

125

Bekreftelsen på at vi virkelig sto sammen, kom gjennom en timelang utleggelse om århundrers kamp mot kolonimakten, og om kampen mot utenlandsk kapitalmakt som i dag fortsatt utbytter landet og kjøper opp råvareressurser og billig arbeidskraft. Han la ut med et brennende engasjement om kampen for et
130 skole- og helsevesen som kunne gi folket en mulighet til å komme seg ut av fattigdommens og håpløshetens miserable hengemyr. Han talte om de sosiale og økonomiske rettigheter som verdenssamfunnet har formulert i viktige erklæringer. "Hvorfor sto de som har vært drivkraft i å formulere disse fundamentale menneskerettigheter ikke sammen med oss i kampen for vår
135 frigjøring? Og hvorfor står de ikke sammen med oss i dag i kampen mot fattigdommen?" spurte han. Og slik spør millioner av verdens fattige i dag.

Det er slike erfaringer som sier meg at vi ikke kan snakke som om kampen for solidaritet i verdenssamfunnet er vunnet, og at vi heller ikke kan møte dagens
140 utfordring ved 1. mai feiringen i Norge, ved bare å minnes det som har vært.

Til dem som ennå spør: Er ikke solidaritetskampen i verdenssamfunnet ført til seier, må vi svare:- Nei, slik er det ikke! Det er ikke slik at vi lever i et verdenssamfunn som er klasseløst, hvor rettferdighet er et grunnleggende

prinsipp og hvor mennesker kan glede seg over de fundamentale friheter.

La oss bare friske opp hukommelsen, for vi har lest det alle sammen, og sett tallene på TV. Retten til mat? I fjor sto det 40 land på FNs liste over land preget av sult; - i år står det 47 land på den samme lista. Bildene fra Nord-Korea og Sudan i denne uken viser oss at hundre tusener dør av sult utenfor vår, den rike manns, dør.

Velstand? Mer enn en milliard mennesker lever under fattigdomsgrensen.

Likhet i samfunnet? Økonomiske, sosiale, kulturelle og religiøse faktorer holder store grupper mennesker nede i uverdige kår i mange i verdenssamfunnet. I verdens største demokrati, India, er det mer enn 200 millioner mennesker - en femdel av landets befolkning, som betraktes som "untouchables" - mennesker som andre ikke engang kan komme i berøring med.

Barns rettigheter? I en rekke land arbeider barn helt ned til fire-fem år i ti-tolv timer daglig for å brødfø familien. Skolegang er ikke en gang en drøm. Mange må selge kropp og sjel slik at andre kan høste rikdom eller tilfredsstille sine lyster.

Kvinner likeverd? Det er langt igjen før sosiale, kulturelle og religiøse fordommer er overvunnet slik at alle kvinner kan få oppleve sitt gudgitte verd i skaperverket.

Den største utfordring til oss her i kirken i dag er at vi må lære å se verden med nye, friske øyne. At vi overvinner var nærsynthet og selvopptatthet. Og at vi våger å vende et kritisk blikk mot oss selv, som medansvarlige i kirke og samfunn.

Vi lever i en verden der økonomisk makt og utbytting fremtrer i ny forkledning og blinder mange som for bare få år siden snakket med glød og begeistring om behovet for en ny økonomisk verdensordning. De hadde tatt signalene fra den tredje verden om at redningen ikke ligger i velmenende utviklingsprosjekter og nødhjelp, selv om dette også er nødvendig. Fremtiden ligger i en ordning av den globale økonomi som bryter spiralen av økonomisk utbytting. Redningen ligger i et økonomisk system som gir arbeidere og bønder lønn for sitt strev, som gir mulighet for foredling av råvarene i eget land, og som gir en økonomisk

185 stabilitet uavhengig av utenlandske profittsøkere.

Den nye økonomiske verdensordning forsvant fort fra de rike lands agenda da det ble klart at det krevde en solidaritet som innebar at den økonomiske veksten i de rike land ikke kunne fortsette uhemmet. Istedet snakker man nå om en
190 globalisering av økonomien. I et foredrag om verdensøkonomiske perspektiver foran et nytt årtusen, uttalte en av de tidligere forkjempere for en ny økonomisk verdensordning seg i begeistrede ordelag om en fremtid der dollar, euro og yen vil beherske verdensmarkedet. Ikke et ord om hva det innebærer av nye lidelser for verdens fattige når deres land skal tvinges inn i den nye verdensøkonomi på
195 markedets premisser. Det er ikke bare økonomien som står på spill. Det er menneskeverd og miljø - og dypest sett demokratiets fremtid det handler om.

For å forandre denne utvikling før det er for sent, trenges en global mobilisering, en ny global solidaritet. Det trengs en kampånd av gammelt
200 merke, og det trengs nye allianser som våger å vedstå seg de gamle verdier.

Det er to store internasjonale bevegelser som sammen har mulighet for å representere en moralsk kraft i globaliseringen, nemlig kirken og fagbevegelsen. Det er derfor mer nødvendig enn noensinne å gjenkjenne hverandre som
205 medarbeidere og ikke la seg forstyrre av gamle merkelapper.

For kirken gjelder det å være seg bevisst sitt profetiske, kritiske mandat. En kirke som ikke våger å vedkjenne seg et aktivt samfunnsengasjement, fornektet den Skaper som alle mennesker står til ansvar overfor, misbruker det skaperverket
210 som vi er kalt til å forvalte, og svikter ansvaret for våre medmennesker.

I vår iver etter å bygge velstand i vårt eget hus, stanses vi av profetens ransakende spørsmål: "Er det ennå i de ondes hus, skatter samlet på urett vis?"

215 Det ligger noe fundamentalt religiøst i et kall til en ny global sosial kontrakt, en global solidaritet. Vi står til ansvar for Gud - ikke bare for mennesker. Vi står til ansvar for menneskeheten, ikke bare for våre nærmeste. Vi står til ansvar for kloden og miljøet ikke bare for vår egen hageflekk på 1.mai. Dette er kristen teologi og kristen tro. Men det er teologi i dialog med ideologi og humanisme.

220

Det ligger en anerkjennelse av oss alle i profetordet: "Du vet hva godhet er." Du vet hva Gud krever av deg - at du skal gjøre det som er rett. Det er i det daglige

225 møte med de fremmede i blant oss, i vårt eget samfunn, med dem som tross all velstand faller utenfor også hos oss, de som er bostedsløse, arbeidsløse, ensomme, de gamle syke, de mange som opplever å være parkerte, gjenglemte i et av samfunnets mange venterom, at vi må gi nestekjærligheten rom - og vise trofast kjærlighet.

230 Den som i dag vil følge profetens oppfordring til å "vandre ydmykt med sin Gud," må vise toleranse for annerledes troende, lære å verdsette deres vitnesbyrd om gudstro og fellesskap. Vår solidaritet i verdenssamfunnet begynner i gårdsrommet der vi bor, og vår solidaritet i det norske samfunn står sin prøve i verdenssamfunnet.

235

Kallet til solidaritet må holdes levende. Bibelens sterke kall til rettferdighet, godhet og nestekjærlighet er kirkens bidrag. Da blir det mening med en gudstjeneste på 1.mai der vi lar profetens rop til byen lyde som en utfordring til alle: "Å frykte ditt navn er visdom."

240

Kilde

Under samme himmel - Taler og prekener av biskop Gunnar Stålsett (Verbum, Otta, 2000)

Emner

1. mai-tale, Fagbevegelsen, Fattigdom, Kristendom

245

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/er-kampen-over-kirken-og-fagbevegelsen>

250

255

260